

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»

**на тему: «Аналіз та розробка заходів щодо запобігання та
мінімізації негативних наслідків для довкілля реалізації
програми економічного і соціального розвитку
миколаївської області на 2025 рік»**

Виконав: студент групи 4271з
С.Ю. Цюрюпа

Керівник роботи: доц. каф. екології та ПТ
А.М. Мозговий

Метою роти є:

аналіз потенційного впливу Програми економічного і соціального розвитку Миколаївської області на 2025 рік на навколишнє середовище та розробка комплексу заходів щодо запобігання, зменшення або пом'якшення негативних екологічних наслідків шляхом проведення стратегічної екологічної оцінки відповідно до національного законодавства та європейських вимог

Завдання роботи

- Дослідити нормативно-правову базу стратегічної екологічної оцінки в Україні, з урахуванням міжнародних зобов'язань у сфері охорони довкілля.
- Проаналізувати структуру та зміст Програми економічного і соціального розвитку Миколаївської області на 2025 рік, визначити її пріоритети, цілі та заходи.
- Визначити потенційні екологічні ризики, пов'язані з реалізацією запланованих заходів і проєктів Програми.
- Оцінити вплив реалізації Програми на ключові компоненти довкілля та здоров'я населення.
- Обґрунтувати альтернативні рішення та розробити рекомендації для мінімізації негативного впливу на довкілля.
- Запропонувати систему моніторингу екологічних наслідків реалізації Програми.
- Сприяти підвищенню рівня екологічної безпеки шляхом залучення громадськості та забезпечення прозорості екологічної інформації.

Основні нормативно-правових акти, якими регламентується проведення процедури

- Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» №2354-VIII від 20.03.2018 - Основний закон, що регламентує процедуру СЕО документів державного планування.
- Директива 2001/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо оцінки впливу деяких планів і програм на довкілля - Основний європейський документ, імplementований у законодавство України.
- Протокол про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції ЕСПО (Київ, 2003) - Міжнародний документ, який визначає принципи СЕО на транснаціональному рівні.
- Методичні рекомендації із здійснення СЕО документів державного планування (наказ Мінекології України №296 від 10.08.2018) - Практичні інструкції для реалізації СЕО.
- Постанова Кабінету Міністрів України №1272 від 16.12.2020 «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування» - Регулює екологічний моніторинг після завершення СЕО.
- Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» №1264-XII від 25.06.1991 - Загальні правові засади екологічної безпеки в Україні, на які спирається СЕО.

ЕТАПИ ПРОВЕДЕННЯ СЕО (СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ)

- Визначення необхідності проведення СЕО (Чи підлягає документ стратегічному екологічному оцінюванню відповідно до законодавства?)
- Інформування громадськості про початок СЕО (Оприлюднення повідомлення про розроблення документа державного планування та початок СЕО)
- Підготовка звіту про стратегічну екологічну оцінку (Оцінка впливу документа на довкілля, у тому числі на здоров'я населення)
- Проведення громадського обговорення звіту (Надання звіту та проекту документа для публічних консультацій)
- Аналіз зауважень та пропозицій громадськості (Опрацювання отриманих зауважень та рекомендацій)
- Урахування результатів у проекті документа (Коригування документа з урахуванням висновків і зауважень)
- Прийняття / затвердження документа державного планування (Остаточне затвердження документа з включеною екологічною інформацією)
- Моніторинг впливу реалізації документа на довкілля (Регулярний контроль за наслідками реалізації, виявлення відхилень, вжиття заходів)

Основні завдання Програми

- Забезпечення стійкого економічного зростання області - стимулювання інвестиційної активності, підтримка малого і середнього бізнесу, розвиток інноваційних секторів економіки.
- Модернізація інфраструктури регіону - будівництво, реконструкція та капремонт автомобільних доріг, закладів охорони здоров'я, освіти, адміністративних центрів та об'єктів інженерної інфраструктури.
- Підвищення енергоефективності та розвиток альтернативної енергетики - зниження енергоспоживання бюджетними установами, впровадження сучасних енергозберігаючих технологій.
- Поліпшення екологічного стану регіону - очищення і відновлення водних ресурсів, утилізація відходів, попередження забруднення атмосферного повітря, розвиток системи екологічного моніторингу.
- Розвиток системи поводження з твердими побутовими відходами - створення та модернізація полігонів, впровадження роздільного збирання та переробки сміття, зменшення негативного впливу на довкілля.
- Підвищення якості та доступності медичних послуг - оновлення матеріально-технічної бази медичних закладів, розширення спектру надання послуг, покращення умов для пацієнтів.
- Соціальний захист та розвиток людського капіталу - підтримка вразливих верств населення, реалізація соціальних програм, розвиток освіти, культури та спорту.
- Підтримка територіальних громад та посилення їх спроможності - надання методичної та фінансової допомоги громадам, підвищення ефективності місцевого самоврядування, впровадження цифрових сервісів.

Основні напрями реалізації Програми

1. Інфраструктурний розвиток
 - будівництво і реконструкція доріг, комунальних мереж та медзакладів (лікарні, ЦНАПи);
 - модернізація об'єктів інженерної інфраструктури (водо- і тепломережі).
2. Енергетика та енергоефективність
 - підвищення ефективності енергоспоживання у бюджетних установах;
 - розвиток альтернативних джерел та зменшення залежності від традиційних вугільних/газових джерел.
3. Охорона довкілля та водні ресурси
 - відновлення/очищення водних об'єктів;
 - укріплення берегів річок, берегова інфраструктура;
 - підвищення якості питної води та екологічний контроль.
4. Система управління відходами
 - будівництво або модернізація полігонів ТПВ, впровадження сортування;
 - розширення інфраструктури для переробки сміття.
5. Сфера охорони здоров'я
 - реконструкція приймальних і інших відділень лікарень;
 - підвищення технічної бази та доступності медичних послуг.
6. Розвиток бізнесу та інвестиції
 - підтримка регіонального бізнес-середовища та стартапів;
 - залучення державно-приватного партнерства у соціально важливі проєкти.
7. Соціальний розвиток та громада
 - підтримка громад у наданні соціальних послуг (соцзахист, ЦНАПи, освіта);
 - розвиток інституційної спроможності ТГ в рамках децентралізації

ОСНОВНІ ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

у сфері користування земельними ресурсами та охорони ґрунтів:

- забезпечення реалізації державної політики щодо використання та охорони земель, в тому числі вимог Закону України «Про охорону земель», Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель», Земельного кодексу України тощо;
- участь у реалізації регіональних програм використання земель, підвищення родючості ґрунтів, охорони земель;
- виконання заходів програми розвитку агропромислового комплексу Миколаївської області на 2021-2025 роки;
- дотримання вимог статті 48 Закону України «Про охорону земель» щодо: максимального збереження площі земельних ділянок з ґрунтовим і рослинним покривом;
- зняття та складування у визначених місцях родючого шару ґрунту з наступним використанням його для поліпшення малопродуктивних угідь, рекультивації земель та благоустрою населених пунктів і промислових зон;
- недопущення порушення гідрологічного режиму земельних ділянок;
- дотримання екологічних вимог, установлених законодавством України, при проєктуванні, розміщенні та будівництві об'єктів;
- здійснення якісного вертикального планування рельєфу
- здійснення зняття, перенесення, складування, зберігання ґрунтового покриву відповідно до вимог Закону України;
- при проведенні будівельних робіт, пов'язаних з порушенням родючого
- виконання мінімального об'єму земляних робіт;
- недопущення порушення гідрологічного режиму земельних ділянок.

у сфері попередження негативних наслідків від екзогенних геологічних процесів та підтоплення територій

- проведення науково-технічних досліджень з вивчення наявності й розвитку екзогенно-геологічних процесів;
- виконання заходів Цільової програми захисту населення і територій Миколаївської області від надзвичайних ситуацій на 2024-2028 роки;
- будівництво захисних споруд: зведення підпірних стінок, дамб і насипів, які попереджають ерозію та абразію берегів. Використання природних та штучних матеріалів (геосіток, бетонних конструкцій, кам'яних укріплень);
- рослинне укріплення;
- будівництво і модернізація систем відведення дощових та паводкових вод у населених пунктах і сільськогосподарських угіддях та забезпечення належної роботи існуючих дренажних систем;
- реконструкція водозахисних споруд;
- створення «буферних зон» навколо територій із високою ймовірністю зсувів;

у сфері поводження з відходами виробництва та споживання передбачається:

- заохочення та підтримка сталого виробництва і споживання продукції;
- запобігання утворенню та зменшення обсягів утворення відходів;
- виділення з відходів сировини, яка може бути використана повторно;
- проведення інформаційних кампаній для підвищення обізнаності громадськості з питань запобігання утворенню відходів та забрудненню навколишнього природного середовища;
- сприяння створенню спеціалізованих підприємств усіх форм власності для збирання, оброблення, утилізації та видалення відходів, а також для виготовлення, монтажу та сервісного обслуговування відповідного устаткування;
- забезпечення роздільного збирання відходів.
- забезпечення ліквідації несанкціонованих і неконтрольованих звалищ відходів самотійно або за рішенням уповноважених на це органів;
- оновлення наявного парку спеціальної техніки, для забезпечення безперебійного виконання робіт із санітарного очищення міста;
- оновлення парку контейнерів для збору ТПВ;
- будівництво ліній сортування твердих побутових відходів;

у сфері охорони водного середовища, водопостачання й водовідведення:

- дотримання вимог Водного кодексу України щодо додержання особливих правил користування водними ресурсами, раціонального їх використання та екологічно спрямованого захисту;
- здійснення заходів щодо раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;
- розроблення та впровадження заходів із збереження малих річок та/або джерел;
- поліпшення якості забезпечення водними ресурсами населення й галузей економіки, включаючи будівництво (реконструкцію) та підвищення екологічної надійності водосховищ, каналів, водоводів, систем водозабезпечення;
- забезпечення екологічно безпечного функціонування водосховищ, каналів, водоводів та інших штучно створених водних об'єктів;
- запобігання забрудненню підземних вод;
- упорядкування водоохоронних зон і прибережних смуг;
- розвиток системи питного водопостачання та водовідведення, нарощування пропускної спроможності системи водовідведення, забезпечення резерву продуктивності міської каналізації для нового житлового будівництва, каналізування садибної забудови;
- забезпечення прокладання мереж централізованого водопостачання та водовідведення до житлових будинків, які не мають доступу для підключення до міських мереж, для подальшого підключення власниками житлових будинків до систем водозабезпечення та каналізації;
- впровадження новітніх, водозберігаючих, енергозберігаючих, комплексних технологій очищення забруднених вод, у першу чергу у комунальному господарстві;

у сфері охорони атмосферного повітря

- дотримання правових, організаційних основ та екологічних вимог в галузі охорони атмосферного повітря Закону України «Про охорону атмосферного повітря», що спрямований на збереження та відновлення природного стану атмосферного повітря, створення сприятливих умов для життєдіяльності, забезпечення екологічної безпеки та запобігання шкідливому впливу атмосферного повітря на здоров'я людей та навколишнє природне середовище;
- вживання заходів щодо зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин і впливу фізичних факторів;
- раціональне планування та забудова населених пунктів з дотриманням нормативно визначеної відстані до транспортних шляхів;
- виведення з густонаселених житлових кварталів за межі міста транспортних підприємств, вантажного транзитного автомобільного транспорту;
- запровадження обмеження в'їзду автомобільного транспорту та інших транспортних засобів та установок у сельбищні, курортні, лікувально-оздоровчі, рекреаційні та природно-заповідні зони, місця масового відпочинку та туризму;
- влаштування майданчиків для відстою вантажного транспорту на межі міста для зменшення навантаження на вулично-дорожню мережу міста від вантажного автотранспорту;
- моніторинг якості повітря шляхом створення нових і модернізація наявних станцій моніторингу якості повітря у найбільш промислово насичених районах згідно з вимогами ст. 15 Закону України «Про охорону атмосферного повітря».

у сфері адаптації до змін клімату:

- впровадження чистих ресурсозберігаючих технологій;
- впровадження заходів щодо скорочення викидів парникових газів;
- адаптація до зміни клімату, підвищення опірності та зниження ризиків, пов'язаних із зміною клімату, впровадження та виконання заходів Стратегії адаптації до зміни клімату для Миколаївської області (наразі в процесі затвердження);
- заохочення освоєння відновлюваних джерел енергії, в тому числі сонячної енергетики, вітроенергетики, біоенергетики;
- продовження реалізації розподіленої генерації на базі когенераційних установок, сонячних, вітрових електростанцій на об'єктах комунальної теплоенергетики та водопровідно-каналізаційного господарства
- розвиток виробництва теплової енергії з альтернативних видів палива для потреб опалення об'єктів житлово-комунального господарства та бюджетної сфери, в тому числі придбання мобільних котелень на альтернативному паливі;
- сприяння залученню інвестицій в термомодернізацію житлових будівель;
- оновлення рухомого складу громадського транспорту, зокрема впровадження заходів стимулювання закупівлі енергоефективних автобусів/ трамваїв/ тролейбусів перевізниками всіх форм власності;
- популяризація використання велосипедів тощо

ВИСНОВКИ

- Проаналізовано законодавчі та нормативні основи здійснення стратегічної екологічної оцінки (СЕО) в Україні, зокрема Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку», що відповідає європейським стандартам і міжнародним зобов'язанням України.
- Визначено, що Програма розвитку області охоплює широкий спектр сфер (промисловість, енергетика, агросектор, транспорт, інфраструктура, охорона здоров'я, ЖКГ, соціальна сфера тощо), реалізація яких має значний потенційний вплив на стан довкілля.
- У ході СЕО було визначено основні екологічні ризики, пов'язані з реалізацією інвестиційних проєктів, зокрема у сферах водопостачання, водовідведення, енергетики, поводження з відходами, що потребують контролю та вжиття запобіжних заходів.
- Розроблено рекомендації щодо зменшення негативного впливу, серед яких: впровадження сучасних екологічно чистих технологій, енергоефективних рішень, природоохоронних заходів, проведення екологічного моніторингу та залучення громадськості до процесу оцінки.
- Обґрунтовано важливість моніторингу реалізації Програми та її впливу на довкілля з урахуванням гнучкої адаптації до змін, у тому числі екологічних та соціальних.
- Підтверджено, що застосування стратегічної екологічної оцінки є ефективним інструментом інтеграції екологічних вимог у процеси державного планування, що дозволяє підвищити рівень екологічної безпеки, сталості рішень та прозорості управління в регіоні.

Дякую за увагу!